

Vladimir Putin Neden Kötü Yola Düştü?- Özgür Özdamar



Liderlik çalışmaları

uluslararası ilişkilerin çok önemli bir parçası. Liderlerin psikolojisi ise dış politika karar alımında belki de en önemli etken. Bu konuda çok zengin bir çalışma alanına sahip olan Dış Politika Analizi çerçevesinde benim de ana araştırma alanım dış politika kararlarını lider düzeyinden incelemek. Mevcut gündemde Rusya Devlet Başkanı Putin'in nasıl gözüktüğünü bu çerçeveden tartışmak

zamanlı bir fikir gibi gözüküyor. Bu kısa değerlendirmede esas itibariyle Putin'in "hareket kurallarını" ("*operational codes*") ve liderlik tipini ele alacağım. Bu konuda genel bir giriş makalesi okumak isteyenler Akan Malici'nin 2017 tarihli [çalışmasına](#) bakabilirler.

Putin ile ilgili ilk göze

çarpan özellik, siyasi dünyayı ciddi anlamda çatışmacı gördüğü. Hatta Putin için siyasi evrenin genel olarak çatışma ve rakiplerden ibaret olduğunu bile söyleyebiliriz. Bu dünyada siyasette uyuma pek yer yok. Putin'in Batı'ya bakışının ise genel perspektifinden daha da çatışmacı olduğunu, hatta Batıyı küçümsemekten ve nefretten ibaret olduğu söylenebilir. Nitekim, Batı hakkındaki düşüncelerinin genel politik inançlarından daha olumsuz olduğu her konuştuğunda ortaya çıkıyor.

Putin'in Ukrayna

hakkındaki inançları ise daha da negatif. Putin Ukrayna'yı ülke, Ukraynalıları başka bir millet yerine dahi koymuyor. Bir yandan çok seçici bir tarih okuması ile Ukrayna zaten Rus'a ait derken, bir yandan da Ukrayna'ya "Batının paralı metresi" ve benzeri aşağılayıcı ifadelerle hitap ederek nefret söylemine giriyor. Tabii bunlar bir hayli çelişkili tutumlar. Yine de karşısındakini insan olarak görmemenin yıkıcı liderliğin ilk aşamalarından birisi olduğunu biliyoruz. Putin'in Ukrayna ve Ukraynalılar hakkındaki uç görüşleri de bize klasik yıkıcı liderleri hatırlatıyor.

İkinci tespit Putin'in

stratejik oryantasyonu. Putin'e tam bir savaş çığırtnkanı demek mümkün değil. Daha çok savaş, getirisi yüksek, riski düşük ise girilebilir bir faaliyet olarak görüyor. Putin'in stratejik oryantasyonunun ise genel olarak olumsuz olduğu aşikâr. İstediklerini, iş birliğinden ziyade daha çok baskı, tehdit, korkutma ve zorlayıcı yöntemler ile elde etmeyi tercih ediyor.

Üçüncüsü kontrol. Putin

kendisini Rusya için bulunmaz bir nimet ve vazgeçilmez lider olarak görüyor. Tabii kendisi olmazsa Rusya'nın batacağını da düşünüyor. Putin ayrıca kendisini Rusya'ya adanmış görüyor ve en önemli amacı Rusya'nın eski görkemli günlerine geri dönmesi. Bu bağlamda kendisini tarihin motoru, işlerin kaderini değiştirebilen kişi ve tarihi kontrol sahibi olarak görüyor. Bu da eylemci bir dış politikaya işaret ediyor.

Bu üç siyasi inancın şekillendirdiği

Putin'in liderlik tipi, uluslararası çalışmalarda "riskli" olarak adlandırılan modele uyuyor. Bu çerçevede, Putin'in tartışmasız birinci stratejik tercihi karşısındakine hükmetmek. Hükmetmek o kadar güçlü bir tercihi ki, Putin "yenemezsen de yenilme" diyor ve siyasi çözümsüzlüğü bile uzlaşmaya tercih ediyor. Bir diğer ifadeyle Putin için strateji sıralaması şu şekilde oluyor:

hükmetme > çözümsüzlük
> uzlaşma > boyun eğme

Bu tip liderler için,
savaş dahil her dış politika aracı mubahtır.

Peki bu analiz bize şu
anki kriz açısından ne öğretiyor? Putin gibi liderleri yatıştırmaya çalışmak işe yaramıyor. Yatıştırma siyaseti uygulandığında, Putin'in karşısındakine saygısı azalıyor; önümüzdeki örnekte olduğu gibi, Batı'ya ve Ukrayna'ya olan nefreti, aşağılaması daha da artıyor ve bu politikaları kendi inançlarının bir teyidi olarak görüyor. Bu yüzden maliyetli de olsa, Putin'e Ukrayna işgalinin bir karşılığı ve kendisi için çok olumsuz sonuçları olduğu/olacağı ve gerçekten yaptıklarının sonuçlarına katlanması gerekeceği mesajının verilmeye devam edilmesi en doğrusu olacaktır.

Başka politik psikoloji

yaklaşımları ile de Vladimir Putin'i inceleyenler var. Bunlardan Edinburg Üniversitesi'nden meslektaşımız [Juliet](#)

[Kaarbo'nun çalışmaları](#) çok aydınlatıcı. Putin'in liderlik özellikleri uzun yıllar "normal" kategoride değerlendiriliyordu, fakat politik psikoloji araştırmaları son yıllarda Putin'in psikolojisinin "bozulma" emareleri gösterdiğini iddia ediyorlar.

Önceden klasik “fırsatçı”

ve “pragmatik” lider olarak görülen Putin, artık daha agresif, uç riskler alan ve son haftaki işgalin de gösterdiği gibi kendisi ve ülkesi için iyi kararlar alamayan bir lidere dönüşmüş durumda. Kaarbo 2021’de yayınladığı bir [makalesinde](#), uzun süre iktidarda kalan liderlerin daha baskıcı liderlere dönüşüp, insanlara çok daha az güvendiklerini, aşırı riskler aldıklarını, içine kapalı ve “güç zehirlenmesine” uğramış liderler haline geldiklerini iddia ediyor.

Bu bulgulara göre,

Putin’in kötü yola düşmesinde etkili olan 4 ana faktör göze çarpıyor:

- Birincisi yaş: Araştırmalar görevinde yaşlanan liderlerin bilişsel kapasitelerinin azaldığını, sağlık sorunlarının karar verme süreçlerini kötü yönde etkilediğini, siyasi miras bırakma gibi heveslerinin yanlışla sürüklediğini gösteriyor. Önceden görece olarak “normal” görünen Putin’in Covid-19 izolasyonu sırasında psikolojisinin iyice bozulduğu, sarayda görüştüğü birkaç danışmanı ile sınırlı dünyasının onu paranoyaya ittiği ve daha sert, daha ideolojik bir kişiye dönüştüğü rapor ediliyor Batı basınında.
- İkincisi deneyim: Deneyim olumlu bir şey gibi gözükse de fazla deneyimin zararı olduğu biliniyor. 22 yıldır dış politika kararları veren Putin’in artık danışmanlarını dinlemediği ve kendi deneyimine aşırı güvenerek sadece kendi inançları üzerinden karar aldığını görüyoruz. Bu tarz aşırı hiyerarşik karar alma mekanizması, Putin’in opsiyonları ve riskleri görmesini engellemiş olabilir. Zaten uluslararası basın yayın organlarına düşen, “perşembe günü işgal başladığında Rus devleti içindeki elit bile işgale çok şaşırıldı” söylentisi de bunu doğruluyor.
- Üçüncüsü, yukarıda bu yazının ilk kısmında belirttiğim gibi Putin’in siyasi inançları zaman içinde negatif yönde değişmiş

durumda. Bu değişime göre Putin dünyayı daha çatışmacı, daha iş birliğine kapalı, daha basit ve daha kontrol edilebilir görüyor. Bu yeni inançlar da beraberinde daha

agresif, daha riskli, daha aktif bir dış politika getiriyor. Ukrayna işgali buna en güzel örnek.

- Dördüncüsü, mutlak gücün etkisi. Sosyal bilimlerde sayısız çalışma, güç sahibi olmanın insanların beyinlerinde fiziksel değişikliklere, kendilerine güvenlerinin ve kibirlerinin artmasına, üstünlük hissiyle diğerlerine hükmetme arzularına yol açtığını ve empati yeteneklerini kaybettirdiğini gösteriyor. Bu kadar uzun süre iktidarda kalan Putin'in kibirli bir şekilde Ukrayna'yı kolayca işgal edip, uluslararası tepkileri de bastıracağına inanmış olması çok muhtemel.

Toparlamak gerekirse,

Vladimir Putin psikolojik olarak "kötü yola düşmüş" (*"breaking bad"*) durumda. Hem siyasi inançları olumsuzla doğru evrilmiş, hem de günlük terminoloji ile "psikolojisi bozulmuş" durumda. Rusya sisteminde onu dengeleyip, bu girdiği yanlış yoldan döndürecek siyasi/toplumsal/bürokratik bir güç var mı göreceğiz. Fakat bildiğim kadarıyla, Rusya yönetici eliti içerisinde Putin'i dengeleyebilecek bir güç odağı yok.

Mevcut halet-i ruhiyesi

ile Putin dünya barışı için de büyük bir tehdit. 27 Şubat 2022 tarihinde nükleer hazırlık seviyesini yükseltmesi buna -çok korkutucu- bir örnek.



Doç. Dr. Özgür Özdamar, Bilkent Üniversitesi

Bilkent Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyesi ve bölüm başkanı olarak görev yapmaktadır. Dr. Özdamar'ın makaleleri European Journal of IR, Foreign Policy Analysis, International Studies Review, Political Research Quarterly gibi dergilerde yayınlanmıştır. Dr. Özdamar'ın son ortak yazarlı kitabı , "Role Theory in the Middle East and North Africa", Routledge yayınevi tarafından 2019 yılında basılmıştır. Özgür Özdamar 2018-2019 akademik yılını SAIS-Johns Hopkins'de Fulbright araştırmacısı olarak geçirmiş ve Türkiye-ABD ilişkileri üzerine bir proje yürütmüştür.

Bu Yazıya Atıf İçin: : Özgür Özdamar, "Vladimir Putin Neden Kötü Yola Düştü?", *Panorama*, Çevrimiçi Yayın , 3 Mart 2022, <https://www.uikpanorama.com/blog/2022/03/03/putin-yol/>

Telif@UIKPanorama. Çevrimiçi olarak yayımlanan yazıların tüm telif hakları Panorama dergisine aittir. Aksi belirtilmediği sürece, yayımlanan yazılarda belirtilen görüşler yalnızca yazarına/yazarlarına aittir. UİK, Global Akademi, Panorama Yayın Kurulu ile editörleri ve diğer yazarları bağlamaz.